

gleda vsek letniški
in velja s polnino
vse in v Mariboru
s posiljanjem na dom
ga celo leto 4.—
na pol leta 2.—
na četrt leta 1.—

Preročnina se pošilja
upravitelju v tiskaral-
ni. Cirila, karvake
prijeto hitro. List se
posilja do odpretili.

Polletniški katal. tis-
karskega društva do-
ljuje list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Poznamo listi dobi
se v tiskarini in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rekopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 37.

V Mariboru, dne 10. septembra 1903.

Tečaj XXXVII.

Slovenskim posojilnicam in drugim zadrugam.

Za vse naše zadruge, bodisi posojilnice, kmetijske in druge zadruge, prišla je nova doba in sicer vsled pred kratkim razglašene revizijskega zakona. Ta zakon določuje, da mora biti vsaka zadruga pregledana in sicer najmanj vsako drugo leto enkrat po večjem revizorju. Kdo pošlje revizorja? Revizijski zakon določuje, da pridejo tu v poštev v prvi vrsti oziroma pravzaprav samo le zadrugne zveze, ki so pooblašene, da smejo izvrševati revizijo. Sicer je po zakonu tudi deželni odbor dovoljen, da smejo poslati revizorja — a samo le k tistim zadrugam, ki so prejele od dežele podpore; — ker je pa presneto malo slovenskih zadrug na Štajerskem, ki so kedaj sprosile pri našem deželnem odboru kako se tako boro podporico, je popolnoma izključeno, da bi prestopil kdaj kak revizor dežel. odbora — seveda kak zagrižen nemški nacionalec — prag katere slovenske zadruge. Naše zadruge bodo torej revidirali revizorji zvez to je revizor tiste zveze, koji je katera zadruga član.

Največ slovenskih posojilnic in drugih zadrug je že pristopilo h kaki zvezi, one pa, ki še niso, morajo to takoj storiti. To pa radi tega, ker sta okrožni sodnji v Mariboru in Celju vsem zadrugam svojega okoliša razposlali dopise, s katerimi se zahteva, da zadruge tekom štirih tednov naznanijo, kdo jih bode revidiral. Vsaka zadruga naj na taki dopis odgovori, da jo bode revidirala

zveza; — samo to se naj odgovori in nič drugega, še imena kake zveze ni treba navesti.

Velikanske važnosti za naše posojilnice in druge zadruge je pa vprašanje, h kateri podružni zvezi naj pristopijo, — oziroma če naj ostanejo v zvezi, v koji so že, ali pa naj prestopijo v drugo; nekaj slovenskih posojilnic in drugih zadrug je bilo dosedaj ob enem kar v dveh in še več zvezah — take zadruge se bodo morale odločiti za samo eno zvezo, — pri drugih pa morajo izstopiti.

Samo ob sebi je umevno, da morajo biti slovenske posojilnice in druge zadruge le pri kaki slovenski zvezi — in bi vsaka zadruga, ki bi se ne držala tega načela, storila neodpustljiv naroden greh.

Nobena slovenska zadruga ne sme prezreti, da ima tudi narodno dolžnost; radi tega ne more biti član nemške zveze oziroma štajerske zveze, v koji sedi naš ptujski prijatelj Ornigg in ki si je priskrbel za slovenske zadruge jednega največjih nemškutarških kričačev kot revizorja. Naša parola je: Proč od Gradca! — A za katero slovensko zvezo se naj odločijo slovenske posojilnice in druge zadruge? Ljubljanska dnevnikarja sta obelodanila v tej zadevi več člankov, v kojih je bil kot jedro zelo umesten načrt.

Vsaka slovenska pokrajina imej za svoje zadruge svojo zvezo in vse te zveze bi naj imele v Ljubljani svoje — naravno — središče. Ta načrt je tako primeren, da bi se moral na vsak način izpeljati in bi se tudi ravno zdaj lahko izpeljal.

Radi tega smo upali, da ga bo vpoštevala »Zveza slovenskih posojilnic« v Celji in

se tako preustrojila, da bi postala iz društva ne samo zadruga, kakor so druge zveze, — temveč bi postala zveza spodnje-štajerskih slovenskih posojilnic in drugih zadrug. Ker imamo na Sp. Štajerskem približno 100 slovenskih posojilnic in zadrug, vsaj toliko se jih še pa mora ustanoviti, bi imela zveza dosti dela in bi tudi v vsakem oziru več koristila kakor zdaj, ko cepi svoje moči na vse slovenske pokrajine, kar povzroča nje nepotrebne potovalne in revizijske stroške, našim zadrugam pa nič ne koristi.

Radi tega tudi našim zadrugam nič ni preostajalo — druga za drugo so pristopile h »Gospodarski zvezi« v Ljubljani. »Zveza slovenskih posojilnic v Celju« ni hotela vpoštevati naših razmer; niti toliko se ni preustrojila, da bi postala zadruga.

Radi tega se ne sme čuditi, če pristopijo naše slovenske posojilnice in druge zadruge h »Gospodarski zvezi« v Ljubljani. Kakor znano, je »Gospodarska zveza« v Ljubljani najmočnejša slovenska zveza, ker ima največ članov; je pa tudi najpopolnejša zveza — njene članice imajo poleg revizije »Centralno blagajno«, poduk, pomoč, list — in to vse skupaj ne stane njenih članic toliko, kakor zahteva celjska zveza samo za revizijo.

Ker je pa to stvar samo le pojedinih zadrug, za katero zvezo da se odločijo, jih ne nameravamo s tem člankom prigovarjati za to ali ono zvezo, naš namen je le, dati zadrugam potrebna prijazna in je pri tem opozoriti, da spadajo slovenske zadruge samo le v slovensko zvezo in je naj revidira le revizor kake slovenske zveze. Končno še

Listek.

Prepozno.

Spisal K. L.

Solnce se je že davno skrilo za gore in temna noč je pokrila celo okolico. Temni oblaki so se podili pod nebom in od daleč se je slišalo votlo gmenje. Bliski so švigali na severu kakor ognjene kače, tako da je vsakega zona pretresla. Vse je vzdihovalo: »Bog nas varuj hude ure!»

Med tem, ko se je približevala huda ura, sedela je pri večerji v veliki kmetijski hiši kakih trideset let stara žena Marijana s svojima otrokoma Francetom in Tončko. Prvi je bil kakih pet, druga pa okoli štiri leta stara. Pred njimi je stala skledica s kislim mlekom. Kislo mleko je priljubljena jed za kmetijske ljudi, posebno pa za otroke, zato pa sta tudi Franček in Tončka pridno zajemala. Marijani pa se ni kaj poljubila jed, ker je hitro odložila žlico ter zamišljeno zrla pred se. Zdaj in zdaj ji je kanila debela solza na mizo. Ko otroka zapazita solze na materinem licu, udarita oba v glasen jok. Marijana ju je hitro potolažila, ko jima je pokazala navidezno smehljajoče lice. »O srečna otroka, da še ne znata za zemeljske bridkosti in te-

žave«, vzdihne Marijana ter se zatopi v daljne spomine iz mladih let.

Bila je Marijana hčerka zakonskih Perko. Pa komaj sedemletno, zapustita oče in mati v skrb sorodnikom ter gresta sreče iskat v Ameriko. Zadnjikrat je še objela svoje ljube stariše, točila ob slovesu bridke solze in od tedaj ni bilo o njih ne duha ne sluha. Pa ona ni pozabila nanje, temveč se jih je pogostoma spominjala ter prosila Boga, da bi se še kdaj povrnila.

Minevala so leta. Marijana je vzrastla iz šibke deklice v močno, zalo in bistroumno dekle. Vseposvoda so jo zaradi njenega lepega vedenja in poštenosti spoštovali. Sladkali so se ji razni zapeljivci, pa ona se ni zmenila zanje. Nekega dne jo zaprosi za roko jedini sin bogatega veleposestnika, Ferdinand Zorko, kateri je bil tudi pošten fant. Pa Marijana mu je odbila prošnjo, rekoč, da je presiro-mašna. Ferdinand ji reče, da so pridne roke in pošteno srce največje bogastvo. Marijana se je vdala in čez nekaj tednov se je vršila vesela svatba.

Svojo kmetijo sta Marijana in Ferdinand s pomočjo delavcev skrbno obdelovala in med seboj v najlepši zakonski ljubezni živela v lep vzgled vsem sosedom, zato so ju pa tudi povsod spoštovali. Njuni zakon je Bog blagoslovil s prvorojencem Francetom in

hčerkico Tončko, ter jima s tem veselje povečal. Zato niso ljudje zastoj trdili: »Pri Zorkovih je res na pol raj!« Pa prišel je hudobec ter zasejal plevel med pšenico.

Ko se pripeljeta večkrat Ferdinand in Marijana v mesto, sladkali so se jima iz vseh prodajaln in gostiln z besedami: »Dober dan, gospod, dober dan, gospa! Bi prišli kaj pogledat k nam? Saj ne da bi morali kaj kupiti!« Pa Marijana, ki je hitro spoznala pomen teh prilizljivih besed, je priprosto vselej odgovorila: »Nimava ničesar!«

Pa Ferdinandu se je začelo to laskanje dopadati, zato pa je tudi večkrat obiskal jednega ali drugega izmed prilizovalcev, kadar ni bilo Marijane zraven. Tako so ga polagoma dobili popolnoma v svoje kremplje, navdušili ga za nemškutarstvo in — luteranstvo.

Marijani se je čudno zdelo, da je Ferdinand, poprej vedno ljubeznjiv do nje in otroka, postal naenkrat mrzel. Zla slutnja, da je zašel v mreže teh prilizovalcev, jo je navdajala. In v tem se popolnoma prepriča, ko pride nekega večera zelo pijan domov. Drugega dne, ko ga je Marijana prijazno prosila, da naj se varuje pijančevanja, da ne pride ob dobro ime, se je zadržal nad njo: »Ti mi nimaš ničesar govoriti!«

V Marijani se zbudi gospodinjski ponos ter reče z odločnim pa vendar ljubeznivim

moramo omeniti, da je mnenje, ki je po nekod razširjeno, — da bodo revidirali zadruge državni revizorji, — popolnoma krivo; država sama pričakuje, da bodo povsod izvrševale revizijo zveze, — zato ne nastavi nobenega državnega revizorja; le ta dostavek ima revizijski zakon, da bo pri tistih zadrukah, ki bi ne bile revidirane, določila sodnija revizijo in sicer po revizorju kake zveze ali deželnega odbora itd., kar se pa najbrž ne bo pripetilo pri nobeni slovenski zadruzi.

Politični ogled.

Deželni zbori bodo začeli delovati ta mesec. Koroški je sklican za 14. t. m., štajerski za 21. t. m. in kranjski za 22. t. m. Na Štajertkem se je dogodilo letos Slovincem toliko krivic, da bodo imeli naši poslanci pač dovolj dela, če hočejo spraviti vse gradivo na dan. Vrhutega pa se bodo v deželnih zbora obravnavale stvari, ki zadevajo celo državo, kakor nagodba z Ogrsko in pridržanje vojaških tretjeletnikov v službi do novega leta. Tudi slovenski poslanci ne bodo smeli v tej zadevi molčati. Zanimivo je, da je sklican tudi deželni zbor kranjski, kjer je obstrukcija katoliško-narodnih poslancev onemogočila doslej delovanje napredno-slovensko-nemško zveze. Ali hoče vlada še enkrat poskusiti? Ali se je udala nemško-slovenska liberalna večina? Ali pa je pustila katoliško-narodna stranka obstrukcijo in kapitulirala pred protiljudsko večino? Bliznja bodočnost nas o tem pouči.

Ruski car, pride dne 30. septembra na Dunaj, da obišče našega cesarja. Ta obisk je velikega pomena, kajti brezdvomno se bosta vladarja pogovorila tudi o nadaljnjem postopanju v makedonskem vprašanju. Vsi avstrijski Slovani pa pčiziravajo ta obisk tudi zaradi tega, ker pride njihovega cesarja obiskat vladar največje slovanske države, mogočne Rusije, kjer nam živi na milijone krvnih bratov. Že sedaj pozdravljamo ruskega carja na avstrijskih tleh, kjer Slovani bijejo tako vroč boj proti svojim nemskim tlačiteljem.

Nova zarota srbskih častnikov. Nad 1000 častnikov vseh srbskih garnizij se je zarotilo, da maščuje umor kralja Aleksandra. Zadnje dni so imeli pri umoru neudeleženi častniki večkratne pogovore, kako bi nastopili proti onim 70 častnikom, ki so bili pri umoru udeleženi. Sklenili so zahtevati od kralja Petra, ki je sedaj v Nišu, da kaznuje morilce. En del častnikov je zahteval umirovljenje

zarotnikov, drugi del pa je zahteval, naj se zarotnike kaznuje kot navadne zločince. Častniki so sklenili, ako kralj njihovi zahtevi ne ugodí, izstopiti iz armade, kar bi bilo za Srbijo v sedanjem trenutku jako pogubonosno. Vlada je izvedela za sestanke častnikov ter je v Nišu aretirala 38 častnikov. Kralj Peter išče potov, da bi nezadovoljnost med častniki na miren in dobrohoten način izravnal. V garnizijah je mnogo vrišča. Gotovo je sedaj, da je velika večina častnikov nastopila proti morilcem kralja Aleksandra. Aretacije častnikov se radi tega ne nadaljujejo. Z aretiranci v Nišu se popolnoma soglaša divizionar Janković, zato se z aretiranimi častniki jako obzerno postopa. Nekateri imajo samo hišni zapor.

Dopisi.

Maribor. (Otvoritev Žigertovega stolpa.) Bilo je prekrasno jutro v dan 6. septembra. Že za rana je hitelo ljudstvo po mestnih ulicah na kolodvor, da se popelje v Ruše, deloma se je odpravljalo na pot proti Sv. Bolfenku. Radost in veselje, ki je bilo brati raz obraze izletnikov, je pa tudi v resnici doseglo višek navdušenja, ko si videl zbirati se in prihajati ljudstvo vseh stanov, starosti in spola od več strani k cerkvi sv. Atriha. Opazil si vdeležnike te slavnosti iz Dunaja, Gradca, Celja, Ptujja, Maribora itd. Največ izletnikov je došlo po novi poti iz Ruš, večje število je došlo tudi iz Račjega, Hoč, deloma tudi čez Sv. Bolfenk. Istotako je došlo tudi mnogo radovednega kmetskega ljudstva in vsi ti so se shajali na trati pred gorsko cerkvijo sv. Atriha, koder se je okrepčevalo z gorkimi jedili in pristno pijačo. Smehljajočih ust so si podajali roke stari znanci in prijatelji, ki se že po več desetletij niso videli. Tako se je zbrala množica broječ okoli 700 ljudi pred cerkvijo. Nismo več čakali dolgo, ko naznajo zvonovi sv. opravilo. Č. gosp. dr. Ant. Medved, kot sloveč pridigar napravil je na poslušalce globok utis, ki so pazno sledili lepim besedam izvrstnega propovednika. Nato je služil sv. mašo, pri kateri je pel izborna pevski zbor Miklošičevo mašo. Cerkveno opravilo je bilo končno in vse je že bilo pripravljeno za odhod k »Žigertovem stolpu«, ki je oddaljen kake pol ure od cerkve. Na čelu je korakala godba, svirajoč slovanske koračnice, ki so odmevale po gozdu, ljudstvo pa ji je sledilo v nepregledno dolgi vrsti. Kar se godba ustavi, ljudstvo razvrščeno postane

— bili smo pri stolpu. Očem se je odpirala kakih 37 m visoka iz lesa iztesana stavba, »Žigertov stolp«.

Že je bilo polno ljudstva na stolpu, ko jame č. g. dr. Anton Medved blagoslovljati novo mogočno stavbo. Po končanih opraviilih je isti č. gospod spregovoril par besed, med katerimi se je spominjal nevenljivih zaslug vseh, ki so sodelovali pri tej mogočni zgradbi. Njegov čisti a močni glas je odmeval daleč na okrog. Burni trikratni »živijo« je zaoril po visokem gorovju, ko je g. govornik omenil ime dobrotnika tega stolpa, gospoda Kapuna. Hkrati se je zahvalil še predsedniku »Podravske podružnice slov. plan. dr.«, g. Lesjaku, ki si je istotako pridobil za današnjo slavnost nevenljivih zaslug. Za tem je nastopil g. Lesjak, ki se je v laskavih besedah zahvalil za izkazane mu prisrčne ovacije in ob enem tudi on izrekel med drugimi poročili »Planinskega društva« srčno zahvalo vsem prisostvujočim, ki se niso ustrašili ne truda ne dolgega pota in počastili danes to slavlje, da se je tako nepričakovano lepo izvršilo. »Ta mogočna stavba nam bodi Slovincem v ponos leta in leta, tujcem pa služi dokaz, da je zeleni Pohor slovanska zemlja — slovanska last!« je končal gospod Lesjak svoj govor na kar so zagrmeli topiči in godba zaskvirala. — Zares veličasten in nad vse lep je bil ta prizor.

Po stolpu je mrgolelo radovednega ljudstva; ta je opazoval proti severu, oni proti jugu, tretji na Koroško itd. Razgled s stolpa je zares prekrasen. Raz njega vidiš pet dežel, namreč: štajersko, kranjsko, koroško, hrvaško in ogrsko deželo. Nisem ti v stanu natančno opisati te krasote, rečem ti le, pojdi sam gori, kajti samo na lastne oči se moreš prepričati o istinitosti moje trditve.

Ne daleč od stolpa, na prostorni trati, vtaborilo se je ljudstvo v večje in manjše skupine. Tam si je priveščilo za lačni želodec ukusnih jestvin iz nahrbtnika, zraven pa zalivalo s pristnim vinom. Godba in petje sta dajala temu čedu lice komerza. Nastopili so še govorniki: g. dr. Rosina, ki je navduševal zbrane za slovansko stvar. Čast. gosp. dr. Medved je opetovano napil predsedniku »Podravske podružnice« g. Lesjaku, na kar so ga prisotni vzdignili ter nosili okrog v izraz hvaležnosti in ljubezni. G. Lesjak se je zahvalil za napitnico ter napil g. dr. Serneca iz Celja, ki je kot star mož blagovolil posetiti današnjo slavnost na tako visokem vrhu. Istotako se je zahvalil gosp. dr. Sernec iz Celja ter omenil pomenljive besede, da je on sam Pohorec in da je še kot

glasom: »Kaj nisem jaz gospodinja?«

»Kadar boš kaj dote k hiši prinesla, smeš povdarjati, da si gospodinja in meni kaj očitati! Ne pa...!«

Marijano zaboli srce, kakor bi ji je z nožem rani. Odiše v čumnato in se joče kakor majhen otrok. Pade na kolena pred podobo žalostne Matere božje ter vroče moli za svojega zapeljanega moža. Ko vstane, bilo ji je bolje pri srcu. Sklenila je vse težave in bridkosti voljno prenašati.

Ferdinand je postal odslej ves drugačen človek. Delo na polju je zanemarjal ter si najraje naredil pot v mesto. Domov se je vračal vedno pijan kakor čep. Pa ne, da bi samo p'jančeval, temveč zaigral je tudi znatne svote denarja. Zato se ni bilo čuditi, da je vkljub Marijaninej skrbi postala kmetija zadolžena. Po gozdih, kjer so rastle visoke smreke in debeli hrasti, pela je neusmiljeno tujčeva sekira. Hlevi, polni najlepše živine, so se polagoma praznili. Vsak dan je bilo pričakovati, da pride nekda tako lepa kmetija na boben.

Blisk je švignil pod nebom, zraven pa tresčilo tako, da se je hiša stresla. Marijana skoči prestrašena raz stol in otroka sta se tresla kakor šiba na vodi. »Oh, ubogi Fer-

dinand, če je zdaj zunaj!« vzdihovala je Marijana. Kajti Ferdinand je odšel zjutraj v mesto ter se še dosedaj ni vrnil. Najbrže je bil med tem časom na potu. Dež se je vlihl, kakor bi iz škafa vlival in Marijani se je zdelo, kakor bi kdo kozolec odprl. Pa kdo bi šel v tako hudi uri gledat?

»Molimo, otroka, da se oče srečno povrnejo! Očenaš...« Njej sledila sta nežna otročja glasova. Marijana je se pristavila en »Očenaš« in »Čščena Marijo« za dober namen, da bi ji Bog dal moč ustavljati se moževi nakani, da bi pristopila z otroma k luteranstvu in da bi svoja otroka v pravi katoliški veri odgojila. Nedoželna molitev je drhtela iz otročjih ust, predrla oblake ter se vzdignila pred prestol božji...

Dež poneha. Otroka se spravita spat ter kmalu zaspita in tudi Marijana se poda k počitku. Dolgo ni mogla spati; pa vendar se zaziblje polagoma v sladek spanec. Ni dolgo spala. Ko se zbudi, bil je dan in svit je obseval posteljo. »Kako pa sem danes tako dolgo spala?« čudi se Marijana ter si mano oči. V tem začne biti ura. Marijana šteje: »Ena, dve — dvanajst. Za božjo voljo, kaj?« ... Šine na oknih popokajo ter se vsipajo na tla. Skozi okno švigne plamen.

Marijana prestrašena skoči s postelje. Hoče zakričati, pa beseda ji ne gre iz ust.

V naglici zgrabi nekoliko obleke ter zbeži skozi plamen pri vratih na prosto. Za njo se vsuje streha. Ljudje in požarna bramba so bili kmalu na licu požara. — Bil je strašen prizor. Ogenj je divje švigal proti nebu, tramovje je pokalo, strop se vdiral, voda in brizgalnica sikala v ogenj, ljudstvo kričalo in vmes so se slišali iz hiše mili, na pomoč klicajoči otročji glasovi.

Marijana je stala ob požaru mrtvaško bledega obraza. Vila je roke ter milo prosila, da bi rešili otroka. Jokajoče ljudstvo bi ji rado pomagalo, pa ni se več dalo. Strop nad hišo se je vdiral in iz hiše se zaslisi mili glas: »Mati, mati, gorim!«

Marijana se od prevelike srčne bolesti zgrudi, pa kmalu zopet vstane. Oči se ji divje zasvetijo. Par urnih korakov, bila je v ognju. Potegnili so jo vso opečeno in nezvestno iz ognja ter jo prenesli k sosedu v posteljo.

Nastopilo je krasno jutro. Solnce je uprlo svoje žarke na zemljo in rosa na travi se je svetila v njegovem svitu kakor dragoceni biseri. Sem od mesta po veliki cesti se je pripeljala bogato opravljena kočija. V nji sta sedela prileten gospod in gospa. Bila sta elegantno oblečena in dragoceni prstani so